PARTICULARITĂȚILE PRESCRIPȚIEI ACȚIUNII ÎN CADRUL ANGAJĂRII RĂSPUNDERII SUBSIDIARE

Sorin BRUMĂ,
doctor în drept (USM)

SUMMARY

The relative independence of subsidiary responsibility also becomes apparent in the typical flow of action limitation. The problem concerning the action limitation is of principle for the examination by the instance of the creditor's complaint against a debtor. „In the framework of judiciary defence of civil rights a considerable importance has the time, because the realization by a person of the civil right by coercion depends on certain appointed date".

Relativa independență a răspunderii subsidiare se manifestă, de asemenea, în specificul curgerii prescripției acțiunii. Problema privind prescripția acțiunii este principială pentru examinarea de către instanță a pretențiilor creditorului față de debitor. „O foarte mare importanță în cadrul apărării judiciare a drepturilor civile o are timpul, fiindcă realizarea de către o persoană a dreptului său civil prin constrângere depinde de anumite termene".[1]

Respectarea termenului de prescripție a acțiunii în justiție este necesară pentru a păstra posibilitatea de a apăra dreptul pe cale judiciară, posibilitatea de a folosi acțiunea ca mijloc de apărare a dreptului.[2]

Noțiunea de prescripție a acțiunii în justiție este nemijlocit legată de noțiunea de acțiune.[3] Prin urmare, prescripția acțiunii este strâns legată şi de noțiunea de drept la acțiune. Ultima constatare este obiectul unor discuții controversate între procesualişti. Astfel, M.A. Гурвич considera că nu dreptul la acțiune este o noțiune procesuală, ci dreptul de a introduce o acțiune. Noțiunea „drept la acțiune" trebuie folosită doar în dreptul material. Dreptul la acțiune este „un drept subiectiv apt pentru o realizare imediată, cu caracter coercitiv față de reclamat".[4] Noțiunea de drept la acțiune, în sens material, nu este corelată de M.A. Гурвич cu procesul, iar dreptul la introducerea acțiunii nu este pus în corelație cu dreptul material.[5]

Mulți autori susțin că acțiunea în justiție are două aspecte: procesual şi material: „Trebuie distinse două aspecte ale acțiunii: a) procesual – sesizarea instanței cu o cerere de soluționare pe fond a litigiului şi de apărare a dreptului încălcat; b) material – pretențiile reclamantului față de reclamat, care urmează a fi soluționate în ordinea determinată de instanță.

Numai cumularea celor două părți ale acțiunii dă o reprezentare completă despre acțiune ca mijloc de apărare a dreptului litigios".

Acest punct de vedere este susținut şi de A.A. Добровольский: „Nu există drept la acțiune în sens material fără verificarea cerinței privind realizarea prin constrângere a dreptului subiectiv într-o ordine procesuală determinată... şi nu există drept la acțiune, în sens procesual, fără pretențiile materiale ale reclamantului față de reclamat. Drepturile în cauză pot exista doar ca două părți ale aceleiaşi noțiuni – dreptul la acțiune". Continuând discuția, A.A. Добровольский şi C.A. Иванова afirmă că, în esență, dreptul la acțiune în justiție este o noțiune generalizatoare, pentru că el cuprinde două: dreptul la introducerea acțiunii şi dreptul la admiterea acțiunii. În fine, A.A. Добровольский formulează concluzia că „dreptul la acțiune este dreptul la realizarea prin constrângere a unui drept subiectiv încălcat sau contestat, cu respectarea anumitor garanții judiciare atât pentru reclamant, cât şi pentru reclamat".[6]

Dacă dreptul la acțiune reprezintă dreptul la realizarea prin constrângere a unui drept subiectiv încălcat sau contestat, atunci este esențial a cunoaşte din ce moment şi în decursul cărui termen creditorul îşi poate valorifica dreptul la acțiune. Dreptul respectiv poate fi realizat pe durata prescripției acțiunii, la a cărei expirare instanța, la cererea reclamatului, este în drept să nu admită acțiunea.

Referitor la acest subiect, este importantă întrebarea: când începe să curgă prescripția acțiunii îndreptate împotriva debitorului accesoriu – în acelaşi timp cu începutul curgerii prescripției acțiunii inițiate împotriva debitorului principal sau independent de aceasta?

Pentru creditor curgerea prescripției începe din ziua în care el a aflat sau ar fi trebuit să afle despre neexecutarea obligației de către debitorul principal. În acest moment încă nu se naşte dreptul la acțiune împotriva debitorului accesoriu, deoarece, înainte de a-l acționa în justiție pe debitorul accesoriu, creditorul trebuie să solicite debi-

torului principal îndeplinirea obligației. În acest mod, până la urmărirea în instanță a debitorului principal şi până la reacția acestuia la pretențiile înaintate, debitorul accesoriu parcă nici nu ar exista pentru creditor. Se poate întâmpla chiar ca acesta nici să nu ştie despre existența debitorului accesoriu. Între timp, curgerea prescripției față de debitorul principal a început.

Debitorul accesoriu poate fi tras la răspundere în cazul în care debitorul principal a refuzat să-şi onoreze obligațiile asumate prin contract sau nu a răspuns într-un timp rezonabil la cererea creditorului de a plăti creanța. Numai după constatarea acestor fapte juridice (refuz de executare şi lipsa unui răspuns în termen rezonabil) creditorul este în drept să introducă o acțiune împotriva debitorului accesoriu.

Prin urmare, apariția dreptului creditorului la acțiune împotriva debitorului accesoriu este condiționată anume de faptele juridice respective. Aceasta ar însemna că prescripția acțiunii împotriva debitorului accesoriu începe să curgă din momentul apariției dreptului creditorului la acțiune, adică din momentul în care el a aflat sau ar fi trebuit să afle despre refuzul debitorului principal de a-şi onora obligația sau despre lipsa unui răspuns din partea acestuia în termen rezonabil.

Concluzia dată este confirmată de prevederile art.272 C.civ., care prevede că *în raporturile juridice în care nu este stipulat termenul executării obligației sau în care executarea poate fi cerută oricând, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data când debitorul trebuie să execute obligația.*

În acțiunile privind răspunderea delictuală, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască paguba şi pe cel care răspunde de ea.

Legislația actuală prevede că creditorul are dreptul să reclame executarea obligației de la debitorul principal pe altă cale decât cea judiciară, de exemplu, prin trimiterea unei scrisori cu solicitarea în scris a executării obligației. După primirea refuzului de executare sau la expirarea termenului rezonabil pentru primirea unui răspuns, creditorul este în drept să-l acționeze în judecată pe debitorul principal. Dacă legea sau contractul nu prevede necesitatea unei revendicări prealabile înainte de sesizarea instanței, atunci creditorul poate să introducă simultan şi o acțiune împotriva debitorului accesoriu.

Situațiile descrise necesită a fi supuse unei analize. Dacă acțiunea este îndreptată împotriva debitorului principal, curgerea prescripției acțiunii în ce-l priveşte pe acesta este suspendată, dar ea continuă în ce-l priveşte pe debitorul accesoriu. Astfel, este posibilă situația când prescripția acțiunii împotriva debitorului accesoriu a expirat şi acest fapt poate servi drept temei pentru respingerea cererii, în timp ce în privința debitorului principal curgerea prescripției acțiunii continuă, deoarece, după întrerupere, termenul de prescripție reîncepe să curgă.

Prezintă interes analiza situației când acțiunea nu este îndreptată împotriva debitorului principal, ci împotriva celui accesoriu. Aşadar, creditorul, după ce a primit refuzul în scris al debitorului principal, a sesizat instanța cu o acțiune în revendicare adresată împotriva debitorului accesoriu. Sesizarea instanței duce la întreruperea prescripției, iar, după orice întrerupere, termenul de prescripție reîncepe să curgă. Mai devreme sau mai târziu, prescripția acțiunii îndreptate împotriva debitorului principal poate să expire. Aceasta este şi mai probabil atunci când instanța de apel a casat decizia instanței inferioare şi cauza va fi retrimisă primei instanțe pentru luarea unei noi decizii. Dacă, în aceste condiții, creditorul se va adresa în instanță cu o cerere împotriva debitorului principal, ultimul este în drept să opună o cerere de aplicare a prescripției. Expirarea prescripției poate servi temei pentru respingerea acțiunii în justiție. Întrebarea ce se impune este: în privința cui? Numai în privința debitorului principal, pentru care a expirat prescripția, sau în privința debitorului accesoriu, doar obligația este una şi aceeaşi? Dar persoanele răspunzătoare sunt diferite. Două persoane trebuie să execute una şi aceeaşi obligație într-o consecutivitate stabilită. Şi dacă în privința uneia prescripția a expirat, nimic nu împiedică instanța să acorde reparația prejudiciului din contul celuilalt debitor, în privința căruia prescripția continuă să curgă. Dispoziția respectivă demonstrează caracterul relativ independent al răspunderii subsidiare.

Note:

[1] В.А. Мусин. *Основы римского гражданского права:* Учебно-методическое пособие для студентов заочного отделения. Ленинградский государственный университет им. А.А. Жданова. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1974.

[2] *A se vedea:* Г.К. Матвеев. *Основания гражданско-правовой ответственности*. – Москва: Юридическая литература, 1970.

[3] *A se vedea:* А.А. Добровольский, С.А. Иванова. *Основные проблемы исковой формы защиты права.* – Москва: Изд-во Московского ун-та, 1979.

[4] М.А Гурвич. *Право на иск* / Отв. ред. А.Ф. Клейнман. Академия наук СССР. Институт права. – Москва: Изд-во АН СССР, 1949.

[5] *A se vedea:* М.А. Гурвич. *Право предъявления иска в теории и судебной практике последних лет* // Правоведение (Калинин), 1961, nr.2.

[6] *A se vedea:* А.А. Добровольский, С.А. Иванова. *Op. cit.*